

Vtipálek

Milan měl svérázný smysl pro humor. V několika desítkami diváků obsazeném sále kina Jiskra při promítání katastrofického filmu „Ohnivě peklo“ v průběhu scény, při které hoří mrakodrap, odpálil běžně dostupnou dýmovnici. V nastalé panice, kdy se diváci v šeru a v hustém kouři bezhlavě drali úzkými uličkami mezi sedadly a po příkrých schodech k východu, byly tři osoby těžce zraněny. Milan předpokládal, že ke zmatku dojde, a počítal i s tím, že někteří diváci si ze strkanice mohou odnést boule a modřiny, ale vůbec jej nenapadlo, že by jim mohla hrozit vážnější újma na zdraví, zvláště když měl bezpečně zjištěno, že kouř dýmovnice je zdravotně nezávadný a žádné nebezpečí požáru od dýmovnice rovněž nehrozí.

Jeden z diváků si všiml, jak Milan v kině dýmovnici odpálil, a hned na ulici před kinem na Milana upozornil policistu Josefa, označil jej jako „pachatele“ útoku v sále kina a požádal Josefa, aby v souladu se svými povinnostmi podle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, zjistil jeho totožnost. Policista Josef to však odmítl učinit. Proto se pozorný divák sám s pomocí několika dalších osob vzápětí Milana chopil a odvedl jej na nejbližší oddělení policie. Později při vyšetřování vyšlo najevo, že Milan byl Josefův kamarád a Josef nechtěl, aby byl Milan dopaden a za svůj „žertík“ potrestán.

Otázky

1. Jak právně posoudíme Milanovo jednání? Odůvodněte.
2. Jak právně posoudíme jednání policisty Josefa? Odůvodněte.
3. Který orgán činný v trestním řízení bude v trestní věci policisty Josefa provádět úkony přípravného řízení před zahájením trestního stíhání a který orgán bude v této věci provádět vyšetřování? Odůvodněte.
4. Samosoudce uložil Milanovi trest odnětí svobody v trvání 3 let. Omylem však v rozporu s § 82 odst. 1 tr. zák. uložil zkušební dobu pouze v délce 10 měsíců. Státní zástupce toto pochybení přehlédl a odvolání proti rozsudku nepodal. Výrok o trestu tak nabyl právní moci. Je možno mimořádnými opravnými prostředky zjednat nápravu? Odůvodněte.
5. Policista Josef byl za svůj čin odsouzen k úhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 18 měsíců. Přesně po odpykání 11 měsíců nabylo

právní moci usnesení soudu, jímž byl z výkonu trestu podmíněně propuštěn za současného stanovení zkušební doby v trvání 2 let. Ve zkušební době i po jejím uplynutí vedl Josef řádný život, avšak nic mimořádného a příkladného nevykonával. Kdy nejdříve po podmíněném propuštění Josefa může nastat stav, že se na něj bude hledět, jako by nebyl odsouzen (neuvažujeme-li dobu od podání žádosti soudu do právní moci rozhodnutí soudu)? Odůvodněte.

6. Zpočátku měly orgány činné v trestním řízení podezření, že trestného činu se dopustil i majitel kina František, a to tím, že zanedbal bezpečnostní předpisy. Po zahájení úkonů trestního řízení však policejní orgán dospěl k závěru, že se tak nestalo, a proto věc odložil podle § 159a odst. 1 tr. řádu. Usnesení o odložení věci nabylo právní moci a nebylo ani nikdy později zrušeno. Po půl roce však vyšly najevo nové poznatky, které odůvodňovaly závěr, že František bezpečnostní předpisy patrně porušil. Může dát státní zástupce policejnímu orgánu podle § 157 odst. 2 tr. řádu pokyn, aby ve věci prověřování podezření proti Františkovi pokračoval? Odůvodněte.
7. Před zahájením dokazování v hlavním líčení proti Milanovi se Jiřina, jedna ze zraněných diváků, řádně připojila k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody. Soud však zjistil, že několik dní před hlavním líčením byla Jiřině náhrada škody v plné výši přiznána rozsudkem soudu v občansko-právním řízení, avšak tento rozsudek dosud nenabyl právní moci. Přesto soud v hlavním líčení vyhlásil usnesení, ze kterého vyplývalo, že Jiřina má sice v hlavním líčení postavení a práva poškozeného, není však oprávněna v hlavním líčení uplatnit nárok na náhradu škody a její nárok na náhradu škody nepřipustil. Rozhodl správně? Odůvodněte.

Poznámky:

Řešení

1. Milan spáchal v jednočinném souběhu přečin obecného ohrožení z nedbalosti podle § 273 odst. 1, 2 písm. a) tr. zák. a přečin výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zák.

Vyvolání paniky v několika desítkami diváků obsazeném sále kina odpálením dýmovnice, kdy diváci ve zmatku a v panice bezhlavě prchají v šeru a v hustém kouři úzkými uličkami mezi sedadly a po příkrých schodech k východu (též s ohledem na evokaci požáru v právě promítané scéně hořícího mrakodrapu), je jednání, které je způsobilé vyvolat nebezpečí těžké újmy na zdraví nebo smrti diváků.

Ohrožení života a zdraví (možnost vzniku poruchy na životě a na zdraví) je v takové situaci bezprostřední a zcela konkrétní (pády osob na zem v důsledku povalení nebo zakopnutí, po kterých šlapou další prchající diváci).

Panika v obsazeném kině je obtížně zvladatelná, má povahu určité živelnosti, rozsah a povaha hrozící poruchy na životě a na zdraví závisí do jisté míry na náhodě a je pachatelem zcela neovlivnitelná (srov. Rt 27/1967).

Byl-li sál kina obsazen několika desítkami diváků, pak v něm bylo více než sedm osob, kterým nebezpečí těžké újmy na zdraví nebo smrti bezprostředně hrozilo. Byl tedy splněn požadavek, aby takové nebezpečí hrozilo většímu počtu osob, tj. „lidem“ (srov. Rt 39/1982).

Vyvolání paniky v kině je za daných okolností obecně nebezpečným jednáním, kterým jsou lidé vydáni v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví, tedy vyvoláním tzv. obecného nebezpečí ve smyslu ustanovení o trestném činu obecného ohrožení podle § 272, 273 tr. zák.

Ze zadání vyplývá, že tři osoby byly těžce zraněny, tedy že utrpěly těžkou újmu na zdraví ve smyslu ustanovení § 122 odst. 2 tr. zák.

Milana sice vůbec nenapadlo, že by z jeho jednání mohla divákům hrozit vážnější újma na zdraví, vyjma boulí a modřin, avšak s ohledem na to, že věděl, že v nastalé panice budou diváci ve zmatku a ve vzájemné strkanici prchat v šeru a v hustém kouři úzkými uličkami mezi sedadly a po příkrých schodech k východu, přinejmenším měl a mohl vědět (s ohledem na obecnou míru předvídatelnosti následků na základě běžné životní zkušenosti), že tím diváci budou vystaveni bezprostřednímu a konkrétnímu nebezpečí těžké újmy na zdraví, nebo dokonce smrti (pády osob na zem v důsledku povalení nebo zakopnutí, po kterých šlapou další prchající), resp. že někteří z nich mohou skutečně také utrpět těžkou újmu na zdraví, nebo dokonce smrt. Stav obecného nebezpečí (ohrožení chráněného zájmu) i vznik těžké újmy na zdraví třem divákům (porucha chráněného zájmu) tak Milan vyvolal přinejmenším z nevědomé nedbalosti ve smyslu ustanovení § 16 odst. 1 písm. b) tr. zák.

Odpálení dýmovnice vydávající hustý kouř v obsazeném sále kina je jednáním závažným způsobem se přičícím pravidlům občanského soužití a zásadám

občanské morálky, které hrubě ruší shromáždění občanů. Jde proto o hrubou neslušnost a výtržnost ve smyslu ustanovení § 358 tr. zák.

K odpálení dýmovnice došlo v několika desítkami diváků obsazeném sále kina, tj. jak veřejně [viz § 117 písm. b) tr. zák.], tak na místě veřejnosti přístupném.

Milan předpokládal, že v důsledku jeho jednání dojde ke zmatku a strkanici mezi diváky, tedy k narušení shromáždění občanů, a svým jednáním shromáždění občanů hrubě narušit chtěl [přímý úmysl ve smyslu § 15 odst. 1 písm. a) tr. zák.].

Jeden skutek je souhrnem všech vnějších projevů vůle pachatele, které jsou příčinou následku významného z hlediska trestního práva, pokud jsou zahrnuty zaviněním. Týmž jednáním (odpálením dýmovnice) byl jednak ohrožen zájem na ochraně života a zdraví osob, jednak porušen zájem na ochraně občanského soužití a veřejného pořádku. Oba trestněprávně relevantní následky byly vyvolány týmž vnějším projevem vůle (týmž jednáním), a proto se jedná o jeden skutek.

Milan tedy v jednočinném souběhu:

- jednak z nedbalosti způsobil obecné nebezpečí (z nedbalosti vydal lidi v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví jiným nebezpečným jednáním) a takovým činem způsobil těžkou újmu na zdraví,
- jednak se dopustil veřejně i na místě veřejnosti přístupném hrubé neslušnosti tím, že hrubým způsobem rušil shromáždění občanů.

2. Policista Josef spáchal v jednočinném souběhu přečin zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. c) tr. zák. a přečin nadřování podle § 366 odst. 1 tr. zák.

Policista Josef odmítl vyhovět žádosti jednoho z diváků, aby zjistil totožnost osoby, na kterou tento divák policistu Josefa upozornil jako na pachatele útoku v kině. Odmítl tak učinit proto, že Milan byl Josefův kamarád a Josef nechtěl, aby byl Milan dopaden a za svůj „žertík“ potrestán.

Policista je příslušníkem bezpečnostního sboru (Policie České republiky), podílí se na plnění úkolů státu a společnosti a používá přitom pravomoci, která mu byla v rámci odpovědnosti za plnění těchto úkolů svěřena. Je tedy úřední osobou ve smyslu ustanovení § 127 odst. 1 písm. e) tr. zák.

Podle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky [§ 63 odst. 2 písm. a)], policista vyzve k prokázání totožnosti osobu, která byla přistižena při jednání, které má znaky trestného činu nebo přestupku. Policista Josef tak nesplnil svoji povinnost, která vyplývala z jeho pravomoci.

Policista Josef odmítl zjistit Milanovu totožnost v úmyslu, aby Milan nebyl dopaden a za svůj čin potrestán. Škodou i neoprávněným prospěchem ve smyslu § 329 tr. zák. mohou být i škoda či neoprávněný prospěch nemateriální povahy (srov. Rt 25/1975), tj. těž újma na právu státu odhalit a potrestat pachatele

trestného činu, resp. též prospěch záležející v tom, že nebude zjištěna totožnost pachatele, který tak unikne potrestání. Policista Josef tak opomenul splnit svoji zákonnou povinnost v úmyslu způsobit jinému škodu a opatřit jinému neoprávněný prospěch.

Současně tím chtěl Milanovi pomoci k tomu, aby nebyl dopaden a potrestán, tj. aby unikl trestnímu stíhání a potrestání ve smyslu ustanovení o trestném činu nadřzování podle § 366 tr. zák.

Jeden skutek je souhrnem všech vnějších projevů vůle pachatele, které jsou příčinou následku významného z hlediska trestního práva, pokud jsou zahrnuty zaviněním. Odepření zjistit totožnost označené osoby je jednáním, které vyvolalo dva různé trestněprávně relevantní následky: 1. porušení zájmu na řádném plnění povinností a vykonávání pravomoci veřejným činitelem, 2. porušení zájmu na odhalování a potrestání pachatelů trestných činů. Oba trestně relevantní následky tak byly způsobeny tímž jednáním (vnějším projevem vůle), takže se jedná o jeden skutek.

Trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 tr. zák. a trestný čin nadřzování podle § 366 tr. zák. mají různé individuální objekty (zájem na řádném plnění povinností a vykonávání pravomoci veřejným činitelem – zájem na odhalování a potrestání pachatelů trestných činů), a proto je jejich jednočinný souběh možný.

Policista Josef tedy v jednočinném souběhu:

- jednak jako úřední osoba v úmyslu způsobit jinému škodu a opatřit jinému neoprávněný prospěch nesplnil povinnost vyplývající z jeho pravomoci,
- jednak pachateli trestného činu pomáhal v úmyslu umožnit mu, aby unikl trestnímu stíhání.

3. Úkony přípravného řízení před zahájením trestního stíhání bude podle § 158 odst. 1, § 12 odst. 2 tr. řádu provádět Generální inspekce bezpečnostních sborů. Vyšetřování bude podle § 161 odst. 3 tr. řádu konat rovněž Generální inspekce bezpečnostních sborů.

Podle ustanovení § 158 odst. 1 tr. řádu koná úkony přípravného řízení před zahájením trestního stíhání policejní orgán. Podle ustanovení § 12 odst. 2 tr. řádu se policejními orgány v řízení o trestných činech policistů rozumí Generální inspekce bezpečnostních sborů.

Podle ustanovení § 161 odst. 3 tr. řádu koná vyšetřování o trestných činech příslušníků Policie České republiky Generální inspekce bezpečnostních sborů.

4. Mimořádnými opravnými prostředky již nápravu zjednat nelze (§ 265a odst. 1, § 278 odst. 1, 4, § 269 odst. 1 tr. řádu).

Dovolání podle § 265a a násl. tr. řádu nepřichází do úvahy z toho důvodu, že proti rozsudku nebylo podáno odvolání, takže ve věci nerozhodoval soud

druhého stupně, přičemž podle ustanovení § 265a odst. 1 tr. řádu lze dovoláním napadnout pouze rozhodnutí soudu učiněné ve druhém stupni.

Obnova řízení podle § 277 a násl. tr. řádu nepřichází v úvahu z toho důvodu, že ze zadání vyplývá, že nejsou splněny podmínky pro obnovu řízení podle ustanovení § 278 odst. 1, 4 tr. řádu, tj. nevyšly najevo nové skutečnosti nebo důkazy dříve neznámé, resp. nebylo pravomocným rozsudkem zjištěno, že by orgány činné v trestním řízení v původním řízení porušily svoje povinnosti jednáním zakládajícím trestný čin.

Stížnost pro porušení zákona podle § 266 a násl. tr. řádu může ministr spravedlnosti Nejvyššímu soudu podat. Nejvyšší soud se ovšem musí omezit pouze na rozsudek podle ustanovení § 268 odst. 2 tr. řádu, kterým vysloví, že napadeným rozhodnutím byl porušen zákon. Podle ustanovení § 269 odst. 1 tr. řádu se však takový výrok nedotýká právní moci původního rozhodnutí. V daném případě byl totiž zákon porušen pouze ve prospěch odsouzeného Milana. V případě, kdy zákon byl porušen ve prospěch odsouzeného, neumožňuje trestní řád zrušení vadného rozhodnutí a zjednání nápravy (postup podle ustanovení § 269 odst. 2 tr. řádu zde není možný).

5. Na Josefa se bude hledět, jako by nebyl odsouzen, nejdříve za 3 roky po jeho podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody – § 91 odst. 1, 2 a 3 tr. zák., § 105 odst. 1, 4 tr. zák. a § 106 odst. 1 tr. zák.

Josef byl podmíněně propuštěn přesně po odpykání 11 měsíců trestu odnětí svobody a byla mu stanovena zkušební doba v trvání 3 let. Ve zkušební době i po jejím uplynutí vedl řádný život, byť nic mimořádného a příkladného nevykonával.

Podle § 91 odst. 1 tr. zák., jestliže podmíněně propuštěný vedl ve zkušební době řádný život, vysloví soud, že se osvědčil. [Výrok soudu o osvědčení se podmíněně propuštěného však na rozdíl od takového výroku v případě podmíněného odsouzení (§ 83 odst. 4, § 86 odst. 3 tr. zák.) nemá ten důsledek, že by se na odsouzeného právní mocí takového výroku hledělo, jako by odsouzen nebyl.]

Podle § 91 odst. 2 tr. zák., vyslovil-li soud, že se podmíněně propuštěný osvědčil, má se za to, že trest byl vykonán dnem, kdy byl podmíněně propuštěn. V daném případě tak nastane fikce, že Josef si trest odnětí svobody vykonával v den svého podmíněného propuštění, tj. po 11 měsících.

Pokud by Josef nepodal žádost soudu o rozhodnutí, že se ve zkušební době podmíněného propuštění osvědčil, pak by se podle § 91 odst. 3 tr. zák. mělo za to, že trest byl vykonán dnem, kdy byl podmíněně propuštěn (tj. po 11 měsících), uplynutím lhůty 1 roku od uplynutí zkušební doby.

Důsledek spočívající v tom, že se na Josefa bude hledět, jako by nebyl odsouzen, může ovšem nastat až v důsledku zahlázení odsouzení podle ustanovení § 106 odst. 1 tr. zák.

Podle § 105 odst. 1 tr. zák. soud odsouzení zahladí, vedl-li odsouzený po výkonu trestu řádný život po stanovenou dobu. Ze zadání vyplývá, že Milan vedl řádný život i po uplynutí zkušební doby podmíněného propuštění.

Podle ustanovení § 105 odst. 4 tr. zák. se doba potřebná pro zahlazení odsouzení v případě podmíněného propuštění řídí délkou skutečného výkonu trestu. V daném případě Milan vykonal trest odnětí svobody v trvání 11 měsíců.

Tomu podle ustanovení § 105 odst. 1 písm. d) tr. zák. odpovídá doba nejméně 3 let po výkonu trestu. Přitom s ohledem na ustanovení § 91 odst. 2 tr. zák. se má za to, že trest byl vykonán dnem právní moci rozhodnutí o podmíněném propuštění z výkonu trestu.

Ze zadání vyplývá, že Josef sice vedl řádný život, avšak nic mimořádného a příkladného nevykonával. Dřívější zahlazení odsouzení podle ustanovení § 105 odst. 3 tr. zák. se v daném případě tedy neuplatní.

Neuvažujeme-li dobu od podání žádosti o zahlazení odsouzení soudu do právní moci rozhodnutí soudu o této žádosti, pak stav, že na Josefa se bude hledět, jako by nebyl odsouzen, může nastat nejdříve po uplynutí 3 let od jeho podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

6. Ano, státní zástupce může podle § 157 odst. 2 tr. řádu dát policejnímu orgánu pokyn, aby ve věci prověřování podezření proti Františkovi dále pokračoval.

Nejde-li ve věci o podezření z trestného činu a není-li namístě věc vyřídit jinak, policejní orgán věc usnesením odloží podle ustanovení § 159a odst. 1 tr. řádu.

Právní moc usnesení o odložení věci však nevytváří překážku věci pravomocně rozhodnuté (*rei iudicatae*) pro další řízení v této věci. Rozhodnutí o odložení věci totiž není uvedeno ve výčtu rozhodnutí uvedených v § 11 odst. 1 písm. f), g) a h) tr. řádu. To znamená, že ačkoliv usnesení o odložení věci podle § 159a odst. 1 tr. řádu nabylo právní moci a ani nebylo později zrušeno postupem podle § 174 odst. 2 písm. e) tr. řádu, nic nebrání tomu, aby bylo ve věci znovu vedeno prověřování a objasňování podezření.

Podle ustanovení § 157 odst. 2 tr. řádu je státní zástupce oprávněn uložit policejnímu orgánu provedení takových úkonů, jichž je třeba k objasnění věci.

7. Soud o uplatněném nároku poškozeného na náhradu škody rozhodl správně, v souladu s § 206 odst. 4, § 44 odst. 3 tr. řádu.

Podle ustanovení § 44 odst. 3 tr. řádu nelze v trestním řízení návrh na náhradu škody podat, pokud o takovém nároku již bylo rozhodnuto v občanskoprávním řízení. Nevyžaduje se však, aby takové rozhodnutí bylo pravomocné.

Podle ustanovení § 206 odst. 4 tr. řádu postupuje soud podle § 206 odst. 3 také tehdy, brání-li účasti poškozeného okolnosti uvedené v § 44 odst. 3 tr. řádu.

Není pochyb o tom, že Jiřině byla Milanovým skutkem, který je předmětem daného trestního řízení, způsobena škoda na zdraví, a proto má podle § 43 odst. 1 tr. řádu práva a postavení poškozeného. Jestliže však o jejím nároku na náhradu škody bylo již rozhodnuto v řízení ve věcech občanskoprávních (byť nepravomocně), nemůže již týž nárok na náhradu škody uplatňovat v trestním řízení. Proto soud sice respektoval její postavení poškozeného v trestním řízení (tj. její procesní práva ve smyslu ustanovení § 43 odst. 1 tr. řádu), avšak správně nepřipustil uplatnění nároku na náhradu škody.